

τότε βεβαίως ὑπάρχει θέσις δι' αὐτὸν εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος. Τὰ ὑπάρχοντα ἀντικείμενα μετέχουν ἀναποφεύκτως τοῦ μὴ-ὄντος· ἐν τῷ μέτρῳ τούτῳ δὲν ἐπιτυγχάνουν νὰ ἐκφράσουν τὴν φύσιν των, δὲν κατορθώνουν νὰ εἶνε ἔκεινο τὸ δόποιον εἶνε. Ἡ τοι-αύτη ἀποτυχία καὶ τὸ τοιοῦτον μὴ-εἶναι δὲν μετέχουν τῆς τελειότη-τος· διότε ή προσπάθεια δικαιολογεῖται ως μετάβασις ἐκ τοῦ μὴ-ὄντος εἰς τὸ εἶναι—ως ή προσπάθεια τῆς ψυχῆς γὰρ ἔξαλείψῃ τὴν ἀπόστα-σιν τῆς δόποιας ὑφίσταται μεταξὺ ἔκεινου τὸ δόποιον εἶνε πραγματικῶς καὶ ἔκεινου τὸ δόποιον εἶνε κατὰ τὴν ίδεαν. "Ἐνας κακὸς ξυλουργὸς δὲν εἶνε καν πραγματικὸς ξυλουργός· ἀνάγκη νὰ προσπαθήσῃ νὰ γίνη καλὸς τοιοῦτος. Καὶ ἀντιστοίχως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν διὰ τῶν ὑπάρχουν δέος εἴδη ἀτελείας, πρῶτον: ή ἀτέλεια ή δόποια ἀντιπροσωπεύει ἕνα ὠρισμένον βαθμὸν τοῦ εἶναι καὶ εἶνε κατὰ συνέπειαν μέρος τῆς πραγ-ματικότητος, καὶ δεύτερον ή ἀτέλεια ως μὴ-εἶναι. Παραδείγματος γάριν, εἰς τὴν γνῶσιν ὁ συμπερασμὸς καὶ η δόξα, η οἵ τύποι τοῦ δημοκρατικοῦ καὶ τοῦ τυραννικοῦ ἀνθρώπου ἀντιπροσωπεύουν ἀτε-λείας τοῦ δευτέρου εἴδούς. Δὲν ἀποτελοῦν μέρος τῆς ἐναρέτου ζωῆς. Ἐνῷ τούναντίον ή τάξις τῶν τεχνιτῶν ἐκφράζει μίαν ὠρισμένην λει-τουργίαν, ἕνα ὠρισμένον τύπον ζωῆς, καὶ κατὰ συνέπειαν ἕνα ὠρι-σμένον βαθμὸν πραγματικότητος· ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀτέλειαν τοῦ πρώτου εἴδους.

* * *

Τὰ χαρικτηριστικὰ στοιχεῖα τοῦ Ἀγαθοῦ ἐκδηλοῦνται τόσον εἰς τὰ μέρη ὅσον καὶ εἰς τὸ ὅλον. "Ἐκαστον μέλος τοῦ ὅλου εἶνε ἕνας μικρόκοσμος ὁ δόποιος ἀντικατοπτρίζει ἐν ἐκαστῷ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ μακροκόσμου. Συνεπῶς ἐκαστον τμῆμα τῆς πληρότητος εἴει καὶ τὰ δύο: αὔταρκες καὶ πλήρεις, κατὰ τὸ δυνατόν. Τὰ μέλη εἶνε καθωρισμένα, κεχωρισμένα καὶ αὐτόνομα. "Ἐνα ἐκαστον ἄτομον ἔχει ἰδίαν ἀτομικότητα· εἶνε διακεκριμένον ἀπὸ τὰ ἄλλα ἄτομα: κέκτηται ἰδίαν εἰς αὐτὸν φύσιν τὴν δόποιαν πρέπει νὰ διαφυλάττῃ καὶ γὰρ πραγ-ματοποιῇ. Ἐπὶ πλέον τὸ ἄτομον κέκτηται καὶ μίαν ἐσωτερικὴν πλη-ρότητα· διότι τὸ ἄτομον εἶνε μία ὅλοκλήρωσις τῶν τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς. Τὰ τρία ὅμως αὐτὰ μέρη ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς τρεῖς μετα-

φυσικοὺς παράγοντας: ὁ νοῦς πρὸς τὸ Πέρας, ἡ ἐπιθυμία πρὸς τὸ "Ἀπειρον, καὶ τὸ θυμικὸν μέρος πρὸς τὴν ἀλάσιν τοῦ Μικτοῦ. Οὗτω λοιπὸν τὸ ἄτομον ἐπαναλαμβάνει ἐν ἔχυτῷ τὸν σύνθετον χαρακτῆρα τῆς μεταφυσικῆς καταστάσεως.

^{ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΠΙΘΥΜΙΟΥ ΦΟΡΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΚΑΘΗΚΟΥ ΤΗΣ ΚΟΝΤΑΡΙΝΟΥ ΘΕΟΦΑΝΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ}
Ἐννοεῖται δῆμος ὅτι οὐτε ἡ αὐτάρκεια οὔτε ἡ ἐντέλεια τοῦ ἄτομου εἶνε τόσον τελεία ὅσον εἶνε ἡ τῆς πολιτείας. Τὸ ἄτομον εἶνε αὐτάρκες ὑπὸ περιορισμούς: εἶνε τουτέστιν αὐτάρκες ἐφ' ὅσον τὸ ἐπιτρέπει ἡ κατάστασίς του ὡς μέλους τῆς πολιτείας. Ἀλλ' οὐτε καὶ ἡ πολιτεία εἶνε τόσον αὐτάρκης καὶ τελεία ὅσον εἶνε ὁ κόσμος· καὶ αὐτός, τέλος, ὁ κόσμος ὑστερεῖ ἀπὸ τῶν ἀπόψεων τούτων ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν κόσμον τῶν ἴδεων. Ὅπάρχουν βαθμοὶ τῆς αὐτάρκείας καὶ τῆς τελειότητος, τὰ δὲ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τοῦ ὕλου εἶνε ἔξησφαλισμένα ὅταν ἐπαναλαμβάνονται εἰς τὰ μέρη.

Κατὰ ταῦτα, ἔκιστον ἄτομον ἐκδηλώνει τὸ ἀγαθὸν κατὰ δύο τρόπους. Κατὰ πρῶτον λόγον εἶνε παράγων εἰς τὴν ἀπὸ μέρους τῆς πολιτείας ἐκπλήρωσιν τῆς ἴδιας ἔαυτῆς τελειότητος. Κατὰ δεύτερον δὲ λόγον, ἔκαστον ἄτομον ἀποτελεῖ ἴδιαίτερον κεχωρισμένον κόσμον, μίαν «ἔσωτερικὴν πόλιν», καὶ συνεπῶς πραγματοποιεῖ μίαν ἴδιαν εἰς αὐτὸν τελειότητα, ἡ ὅποια μετρεῖται διὰ τοῦ βιαθμοῦ τῆς αὐτάρκείας καὶ τῆς ἐντελείας του. Νομίζομεν μάλιστα ὅτι θὰ μᾶς ἐπετρέπετο νὰ διιλήσωμεν περὶ τῆς ἔσωτερικῆς τελειότητος τοῦ ἀτόμου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἔξωτερικὴν τοιαύτην.

Καθ' ὅμοιον τρόπον ἡ πληρότης (plenum) τῶν γενικῶν ἐννοιῶν κατατέμνεται εἰς ὑποδεεστέρους πληρότητας (plena). Τὸ σύνολον τῶν ἴδεων δὲν ὑπάρχει ὅπωιδήποτε, ἀλλ' ὑποδιαιρεῖται εἰς ὑποδεεστέρας περιοχάς, ἔκάστη τῶν ὅποιων ἔχει ἐπὶ κεφαλῆς της ἔνα διάφορον γένος. Ὁ Σοφιστὴς (251 ἐπ.) μᾶς λέγει ὅτι μία δεδομένη ἴδεα δέχεται τὴν ἀνάμιξιν πρὸς τινας ἴδεας καὶ δὲν δέχεται αὐτὴν πρὸς ἄλλας. Ὅπάρχουν συνεπῶς αὐτόνομοι συνδυασμοὶ εἰδῶν—αὐτόνομοι ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι τὰ εἶδη ἐνὸς συνδυασμοῦ δὲν περιλαμβάνονται ὑπὸ τὸ καθορίζον γένος ἀλλου τοιούτου. Οὕτω ἡ γνῶσις ἀποτελεῖται ἐκ διαφόρων διακεκριμένων ἐπιστημῶν (Σοφιστὴς 257 D), ἔκάστη τῶν ὅποιων ἔχει τὰς προϋποθέσεις καὶ τὸ γένος της. Τὰ διακεκριμένα αὐτὰ πεδία εἰς τὸν κόσμον τῶν εἰδῶν καὶ εἰς τὴν γνῶσιν συγενοῦνται

εἰς μίαν ὅμαδα διὰ τῆς κοινῆς αὐτῆς μεθέξεως εἰς τὸ Γένος τοῦ Ἀγαθοῦ. Μὲ μίαν λέξιν συμπίπτουν ἐπὶ ταῦτῷ ώς ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς διαφορᾶς των, διότι ὅλα ἐκδηλώνουν τὴν τελειότητα ὑπὸ τὴν μορφὴν τῆς αὐταρκείας. Ἡ διαίρεσις τοῦ τελευταίου καὶ ἀνωτάτου Ἐνὸς εἰς αὐτόνομα μέρη ἔξασφαλίζεται ὑπὸ τοῦ γεγονότος ὃτι εἰς τὸ εἶναι εὐρίσκεται διάχυτον τὸ μὴ εἶναι. Εἶναι σημαίνει νὰ εἶνε τι κατατεμημένον εἰς μέρη, ἔκαστον τῶν ὅποιων ἀποκλείει τὸ ἄλλο καὶ ως ἐκ τούτου εἶνε μητεξάρτητον αὐτοῦ.

Ἄλλα ἔνας ἔκαστος συνδυασμὸς γενῶν καὶ μία ἑκάστη ἐπιστήμη ἀποτελοῦν κάτι τι τὸ πλήρες ἀποτελεῖται ἀπὸ ὅλα τὰ δυνατὰ εἴδη τὰ περιλαμβανόμενα ὑπὸ ἓνα δεδομένον γένος, καθὼς καὶ ἀπὸ ὅλας τὰς δυνατὰς ὑποδιαιρέσεις τὰς τελούσας ὑπὸ ἓνα ώρισμένον εἶδος, μέχρις ὃτου φθάσωμεν εἰς τὰ καθ' ἔκαστον ἄτομα (Σοφιστὴς 229 D). Οὕτω ἑκάστη περιοχὴ ἔξαντλεῖ ὅλους τοὺς δυνατοὺς καθορισμοὺς τῆς βασικῆς αὐτῆς ἐνγοίας. Εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν ὁ Σπινόζα ὑπεστήριξε, μὲ ἄλλας ἐκφράσεις, κάτι τὸ ὅποιον ἵσως νὰ εἶνε παρόμιοιν, ὃταν ἔλεγεν ὃτι κάθε κατηγορηματικὸς προσδιορισμὸς τοῦ Θεοῦ εἶνε ἄπειρος. Ὁ Πλάτων περιγράφει τὸ νοητὸν ὑπόδειγμα ώς ζῶν ζῶν. Εἰς ἓνα ὁργανισμόν, τὰ μέρη εἶνε καὶ αὐτὰ ὁργανισμοί οὗτω καὶ ὁ κόσμος τῶν ἴδεῶν εἶνε διηρημένος εἰς μέρη, ἔκαστον τῶν ὅποιων εἶνε μία σύνθετος ἰεραρχικὴ τάξις ἴδεῶν. Ἐκάστη ἰεραρχικὴ τάξις εἶνε πλήρης ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ γένους της καὶ κατὰ συνέπειαν εἶνε αὐτάρκης ἐπίσης ἑκάστη ἰεραρχικὴ τάξις ἀποτελεῖ τὴν περιοχὴν μιᾶς διακεκριμένης ἐπιστήμης: ὃ δὲ Πλάτων λέγει ὃτι ὁ κόσμος εἶνε ἓνα σύνολον συνόλων (Τιμ. 34 B) καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ Ἀγαθὸν εἶνε πληρότης πληροτήτων.

Ἡ τελειότης τοῦ ὅλου προέρχεται ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς τελειότητος τῶν μερῶν· τὸ ὅλον εἶνε τὸ πεδίον εἰς τὸ ὅποιον τὰ διάφορα καθ' ἔκαστον ἄτομα ἔξωτερικεύουν τὰς φύσεις των καὶ ἔχονται εἰς ἀμοιβαίας πρὸς ἄλληλα σχέσεις. Μία ἐκ τῆς μουσικῆς εὐλημμένη ἀναλογία θὰ συντελέσει εἰς τὸ νὰ καταστῇ πλέον καταληπτὸν πῶς ἀντιλαμβάνεται ὁ Πλάτων τὸ Ἀγαθόν. Ἡς ἔξετάσωμεν τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς ἀρμονίας καὶ τῆς ἀντιστίξεως: εἰς τὴν ἀρμονίαν ἔχομεν μίαν μελφδίαν ποὺ ἐκφράζεται ἀπὸ τὴν ὑψίφωνον καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ

φωναὶ ἀπλῶς ὑποστηρίζουν τὴν μελῳδίαν αὐτήν. Ὡς ἐκ τούτου ή ἀρμονία εἶνε ἐνδεχόμενον νὰ εἴνε μονότονος. Εἰς τὴν ἀντίστιξιν κάθε μία φωνὴ ἀκολουθεῖ διάφορον μελῳδίαν, δυνατὸν δὲ καὶ τὸ ὅργανον νὰ προσθέτῃ εἰς ταῦτα καὶ τὴν ἴδιαν του μελῳδίαν. Ἡ ώραιότης τῆς μουσικῆς προέρχεται ἐκ τῆς ἀμοιβαίας σχέσεως τῶν διαφόρων τούτων μελῳδιῶν κατὰ τὰς ποικίλας αὐτῶν ἀντιθέσεις. Οὗτω καὶ τὸ Ἀγαθόν, κατὰ τὸν Πλάτωνα, προβάλλει ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν ἐναντίων. Ἐπὶ πλέον ἔκαστη μελῳδία ἔχει τὸ ἴδιαίτερον αὐτῆς θέμα, τὸ δὲ σχέδιον τοῦ συνόλου εἶνε ἡ ἀντιθέσις τῶν καθ' ἔκαστον θεμάτων. Οὗτω ἔχει τὸ πρᾶγμα καὶ εἰς τὴν πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος, ὅπου ἔκαστον ἄτομον ἔχει τὴν μοναδικήν του λειτουργίαν, τὴν δποίαν ἐκπληροῖ τελείως. Τὸ σχέδιον τῆς πολιτείας δὲν καταριζεται ἀνεξαρτήτως, ὡστε κατόπιν νὰ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τῶν καθ' ἔκαστον μελῶν· ἀλλὰ τὸ σχέδιον εἶνε αὐτὴ ἡ ἀντιθέσις.

Ὑπάρχουν δύμως καὶ ἄλλαι σημαντικαὶ διαφοραὶ μεταξὺ τῆς ἀρμονίας καὶ τῆς ἀντιστίξεως. Εἰς τὴν ἀρμονίαν ἡ μουσικὴ ἀποτελεῖται οὕτως εἰπεῖν ἀπὸ «δύγκους». ἔκαστος φθόγγος μὲ τοὺς ὑποστηρίζοντας αὐτὸν φθόγγους ἀποτελεῖ μίαν μονάδα, ἡ δὲ μουσικὴ εἶνε μία σειρὰ συγχορδιῶν. Εἰς τὴν ἀντιστίξιν, τὴν μονάδα ἀποτελεῖ οὐχὶ ἡ συγχορδία, ἀλλὰ ἡ μελῳδία, ἡ δὲ ἀντιθέσις εἶνε τοιαύτη μεταξὺ μιᾶς συνεχοῦς μελῳδίας πρὸς μίαν ἄλλην συνεχῆ μελῳδίαν. Κατὰ ταῦτα, ἡ μονὰς εἶνε σύνθετος. Καθ' ὅμοιον τῷόπον, εἰς τὴν ἰδεώδη πολιτείαν τοῦ Πλάτωνος, τὸ κρίτος ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄτομα, ἔκαστον τῶν δποίων εἶνε καὶ αὐτὸς ἔνα μικρότερον κράτος ὡς ἐκ τοῦ ὅτι περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῷ μίαν πολιτείαν. Ἐκαστον ἄτομον εἶνε ἔνα σύνθετον ὅλον, τὸ δὲ σχέδιον τοῦ ἀπολύτου ὅλου εἶνε κατασκευασμένον ἐκ τῶν ἀντιθέσεων τῶν καθ' ἔκαστον σχεδίων.

* * *

IV. Προηγουμένως εἰδικεύσαμεν τὴν ἔννοιαν τῆς αὐταρκείας διὰ τῆς ἔννοίας τῆς πληρότητος· ἥδη θὰ πρέπει νὰ εἰδικεύσωμεν τὴν πληρότητα διὰ τοῦ Μέτρου, τὸ δποῖον μέτρον καταλαμβάνει τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα εἰς τὸν κατάλογον τῶν τελειοτήτων (Φιλ. 66Α). Κάτι τὸ ἀπλῶς πλῆρες δὲν εἶνε παρὰ ἔνα σύμφυρμα· τὸ πλῆρες εἶνε

ἀνάγκη νὰ διοκληρωθῇ εἰς ὅλον· ἢ δὲ ἔννοια τοῦ Μέτρου ἢ τῆς Ἀρμονίας εἰσάγει τὴν διαφορὰν μεταξὺ ἐνὸς ὅλου καὶ μᾶς κλάσεως. Ἐὰν περιορισθῶμεν εἰς τὴν πληρότητα, δὲν θὰ μᾶς εἶνε δυνατὸν νὰ διαχρίνωμεν τὸν φιλόσοφον ἀπὸ τὸν δημοκρατικὸν ἄνθρωπον. Ὁ βίος τοῦ δημοκρατικοῦ ἄνθρωπου εἶνε ἕνα πλῆρες μάλιστα αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τὸ διαχριτικὸν αὐτοῦ σημεῖον. Ἰκανοποιεῖ κάθε μίαν του ἐπιθυμίαν καὶ κάθε μίαν του ἀνάγκην — τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ πίῃ, τὸ ἐλατήριον τοῦ κέρδους καὶ τὸ ἐλατήριον τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας (Πολιτ. 561 C, D). Ὁ δημοκρατικὸς ἄνθρωπος εἶνε ἀνίκανος νὰ εἴπῃ «ὅχι» εἰς οιανδήποτε παρόρμησιν εἴτε ἐσωτερικὴν εἴτε ἐξωτερικὴν. Ἡ ἀνικανότης του ὅμως αὗτη δὲν τοῦ προσδίδει τὴν ἰδιότητα οὔτε τοῦ ἴσχυροῦ οὔτε τοῦ ἀγαθοῦ ἄνθρωπου. Ἐχει πληρότητα, τοῦ λείπει ὅμως ἢ διοκλήρωσις. Ἡ ἔλλειψις αὗτη τῆς διοκληρώσεως φέρει εἰς ἐσωτερικὴν διαμάχην καὶ τελειωτικῶς εἰς ἐσωτερικὴν πτώχευσιν. Ὁ ἄνθρωπος αὗτὸς στερεῖται δργατώσεως τῶν παρορμήσεών του· δὲν ἔχει μέτρον εἰς τὴν ἰκανοποίησίν των, οὔτε προσαρμογὴν εἰς τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον. Ἐνα μῆγμα («σύγκρασις»), τὸ δποῖον στερεῖται μέτρου καὶ ἀναλογιῶν εἶνε καταδικασμένον νὰ καταστρέψῃ τὰ συστατικὰ αὐτοῦ στοιχεῖα καὶ κατὰ πρῶτον λόγον αὐτὸ ἔαυτό· διότι τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἀποτελεῖ μῆγμα ἀλλὰ ἔια ἀτακτον σύμφυτα» (Φιλ. 64 D, E).

Ἡ πληρότης εἶνε ἢ ἔννοια τῶν πολλῶν ἐνῷ τὸ σύνολον, ἢ ἢ διοκλήρωσις εἶνε ἢ ἔννοια τοῦ ἐνός. Τὰ γένη ἀναμιγνύονται ἀναμεταξύ των· τὰ ἀτομα ζοῦν ὅμοι εἰς μίαν πολιτείαν. Κατὰ ταῦτα ὑπάρχουν συνδυασμοὶ τόσον τῶν εἰδῶν ὅσον καὶ τῶν καθ' ἔκαστον, ἢ δὲ σχέσις τοῦ συνδυασμοῦ πρὸς τὰ μέλη του εἶνε ἢ σχέσις τοῦ ὅλου πρὸς τὰ μέρη του. Οἰοσδήποτε ὅρισμός, π. χ. «ἄνθρωπος» ἢ «δικαιοσύνη» περιγράφει ἔνα τοιοῦτον συνδυασμὸν πολλῶν γενῶν τὰ δποῖα ἀναμιγνύονται τὸ ἐν μὲ τὸ ἄλλο εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποτελέσουν ἐν ὅρισμένον ὅλον. Οὕτω ἔχομεν μίαν ἀνάμιξιν γενικῶν ἔννοιῶν εἰς τὴν περιπτωσιν τοῦ ὅρισμοῦ τῆς ἀλιευτικῆς ὡς κτητικῆς τέχνης, πραγματοποιουμένης βιᾳ, καὶ συντελουμένης διὰ τῆς θηρεύσεως ζώων ξωτῶν ὑπὸ τὸ ὄδωρο, εἴτε δι' ἀγκίστρων, εἴτε διὰ κτυπημάτων εἴτε μὲ

τὸ καμάκι καθ' ὀρισμένον τρόπον (Σοφ. 221 Β). ‘Ομοίως δὲ ἔχομεν ἀνάμιξιν καθ' ἕκαστον ἀνθρώπων εἰς μίαν πόλιν συνεπείᾳ τῆς δύοις τὰ διάφορα ἄτομα ἔχουν ἀνάγκην τὰ μὲν τῶν δέ.

“Ἐνας τοιοῦτος συνδυασμὸς εἶνε περιωρισμένος· κατ' ἀνάγκην θὰ περικλείει ὅπως καὶ θὰ ἀποκλείει. Ἐπίσης εἰς ἓνα τοιοῦτον συιδυασμὸν ὑπάρχει μία ἀμοιβαία ἔξαρτησις τῶν μερῶν· συνεπῶς τοιοῦτος συνδυασμὸς εἶνε ἐνας δργανισμὸς εἰς τὸν δύοιον τὰ δργανα προϋποθέτουν τὰ μὲν τὰ δὲ καθὼς καὶ τὸ δλον. Ἡ ἔννοια τῆς ἀρμονίας εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἔχει σημαντικὴν σπουδαιότητα· ὑπάρχει προσαρμογὴ τοῦ ἐνδές μέρους εἰς τὸ ἄλλο. Ἡ προσαρμογὴ αὐτῇ ἐργαζεται μαθηματικῶς ὡς ἀναλογία. Εἰς τὸν Γοργίαν δὲ Πλάτων διμιλεῖ περὶ τῆς «τάξεως» ἔκείνης ἥ δύοια συνέχει οὐρανὸν καὶ γῆν, θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, καὶ περιγράφει αὐτὴν ὡς γεωμετρικὴν ἴσοτητα (507—8). Μὲ μίαν λέξιν, τὸ μέτρον, καὶ τῇ ἀληθείᾳ τὸ ἀγαθόν, εἶνε γεωμετρικαὶ ἔννοιαι, μαθηματικαὶ ἀναλογίαι.

Ἡ ἀρμονία εἶνε καθ' ἕκαστον ἀρμονία δηλαδὴ σχέσις μεταξὺ καθ' ἕκαστον πραγμάτων. Ὁπως ὑπεδείξαμεν ἀνωτέρῳ, τὸ ἀγαθὸν εἶνε πληρότης ἥ δύοια περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ τόσον τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν ὅσον καὶ τὸν καθ' ἕκαστον πραγμάτων. Τὸ ἀγαθὸν δὲν εἶνε ὀρισμένον τι ἀγαθὸν ἐνόσῳ δὲν προσδιορίσωμεν τὰς εἰδικὰς ὁντότητας καὶ τὰς εἰδικὰς περιστάσεις πρὸς τὰς δύοις; εἶνε τοῦτο προσηρμοσμένον κατὰ τρόπον εἰδικόν, συμφώνως πρὸς μίαν γενικὴν ἀρχήν. Τὸ ἀγαθὸν εἶνε τὸ κατάλληλον τὸ «καίριον», τὸ δίκαιον. Ἡ ἡμικότης δὲν εἶνε ζήτημα παραγγελμάτων· ἥ δικαιοσύνη δὲν εἶνε κανὸν συμπεριφορᾶς ποὺ πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνεται δμοιομόρφως. Ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς ἓνα ἀλγεβρικὸν τύπον τοῦ δύοιου ἥ ἔκφρασις ποικίλλει ἀναλόγως τῶν διαφόρων τιμῶν αἱ δύοιαι δίδονται εἰς τὰς μεταβλητάς. Δὲν ὑπάρχει ἀγαθὸν ἐν γένει· ἕκαστον προϊὸν τέχνης καὶ ἕκαστον ζῶν πρᾶγμα ἔχει τὴν ἴδιαζουσαν εἰς αὐτὸ φύσιν καὶ τὴν εἰδικὴν εἰς αὐτὸ ἀγαθότητα (Πολιτ. 355 Β, 441 Ε., Γοργ. 506 Β). Ἡ ἀρετὴ μιᾶς μαχαίρας εἶνε νὰ κόπτῃ· ἥ ἀρετὴ μιᾶς χειρὸς εἶνε νὰ χειρίζεται. Ἡ ἀγαθότης τοῦ ἀνθρώπου περιλαμβάνει καὶ τὴν φρόνησιν, ἥ τοῦ κυρὸς δὲν τὴν περιλαμβάνει. Ἡ ἀκριβέστερον, ὑπάρχει ἓνα γενικὸν ἀγαθὸν καὶ ἓνα καθ' ἕκαστον ἀγαθόν. Τὸ ἀγαθὸν δλων ἐν γένει τῶν πραγμά-

των εἶνε ἡ αὐτάρκεια, ἡ πληρότης, τὸ μέτρον· ἂφ' ἑτέρου ὅμως τὸ ἀγαθὸν ἐκάστου πράγματος εἶνε διάφορον ώς ἐκ τοῦ ὅτι αἱ γενικαὶ ἐκεῖναι συνθῆκαι παράγουν διάφορα ἀποτελέσματα ἐφ' ὅσον ἐφαρμόζονται εἰς διαφόρους περιπτώσεις. Σεῖς ὅσον καὶ ἔγὼ εἶνε ἀνάγκη νὰ συμπορφωθῶμεν πρὸς τὸ ἴδεωδες τῆς ἀρμονίας· τὸ ὑπόδειγμα ὅμως τῆς συμπεριφορᾶς τὸ ὄποιον μᾶς ἐπιβάλλει αὐτὸ τὸ ἴδεωδες δὲν εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τοὺς δύο μας, ἐὰν λάβωμεν ὑπὸ ὅψιν τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων καὶ τῶν συνθηκῶν μας. Κατὰ ταῦτα τὸ ἀγαθὸν εἶνε ἀπόλυτον ἀλλὰ συγχρόνως καὶ σχετικόν· εἶνε τὸ ἀγαθὸν *simpliciter*, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὸ ἀγαθόν μονον (Πολιτ. 352 Ε, 353 Α, Β).

Εἰς ἐνσχυσιν τῶν ἀνω λεχθέντων θὰ παραθέσωμεν χωρία ἐκ τῶν συγγραμάτων τοῦ Πλάτωνος. 'Ο ἐμπειρικὸς ἵατρὸς δρίζει φάρμακα κατάλληλα διὰ μίαν δεδομένην ἀσθένειαν ὑπὲρ ὅλων τῶν καθ' ἐκαστον ἀσθενῶν· καμμιὰ φορὰ μάλιστα κατάλληλα διὸ ὅλων τῶν εἰδῶν τὰς ἀσθενείας. 'Ο ἐπιστήμων ὅμως ἵατρὸς λαμβάνει ὑπὸ ὅψιν του ποῖος εἶνε ὁ ἀσθενής, ποία εἶνε ἡ ἀσθένεια, πότε πρέπει νὰ δώσῃ τὸ φάρμακον καὶ εἰς ποίαν ποσότητα (Φαιδρ. 286 Β, 272 Α). 'Ο καλῶς κατηρτισμένος διαιτολόγος δρίζει τὴν τροφὴν ἔχων ὑπὸ ὅψιν του τὸν τρόπον καθ' ὃν αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπό τινος, καὶ μὲ ποίαν σάλτσαν καὶ εἰς ποίαν κατάστασιν, καὶ ὑπὸ ποίων ἀνθρώπων εἰς πόιαν κατάστασιν εὑρισκομένων (Νόμοι 638 Κ). 'Η φύσις ἐπρόβλεψε διὰ δύο πηγὰς ἀπὸ τὰς δποίας ὁέουν αἱ ἥδοναὶ καὶ αἱ λύπαι· δ φρόνιμος ἀνθρωπὸς χρησιμοποιεῖ τὰς πηγὰς ταύτας εἰς τὸν κατάληλον χρόνον καὶ τόπον καὶ εἰς τὰς καταλλήλους ποσότητας (Νόμοι 636 Δ). Κατὰ ταῦτα ἡ φρόνησις ἔγκειται εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ μέτρου. Τὸ σπουδαιότερον ὅλων τῶν σχετικῶν πρὸς τὰ ἀνωτέρω χωρίων εἶνε φυσικῶ τῷ λόγῳ ἡ συζήτησις περὶ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ βασιλέως εἰς τὸν Πολιτικὸν (294 Β ἔπ.). 'Ο κατὰ δεύτερον λόγον καλλίτερος βασιλεὺς κυβερνᾷ ἐπὶ τῇ βάσει νόμων οἱ δποῖοι ἐπιβάλλουν τὴν αὐτὴν συμπεριφορὰν εἰς δλους τοὺς πολίτας· ἐνῷ ὁ ἀριστος τῶν βασιλέων ἔξετάζει λεπτομερῶς ἐκάστην εἰδικὴν περιπτωσιν, ποικίλλων τὴν ἀπόφασίν του διὰ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν σύμφωνον πρὸς τὰς συνθήκας ἐκάστης συγκεκριμένης περιπτώσεως. Φρόνησις εἶνε τὸ νὰ ἐμβαθύνῃ κανεὶς εἰς τὰς λεπτομερείας. Μὲ μίαν λέξιν τὸ ἀγαθὸν

είνε σχετικὸν πρὸς τὸν συγχεκοιμένον παράγοντα, πρὸς τὸν συγχεκοιμένον ἀσθενῆ, πρὸς τὸν χρόνον, τὸν τόπον, τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας καὶ καθ' ἔξης.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀριστοτέλης κατηγόρησε τὸν Πλάτωνα ὅτι δέχεται ἔνα ἄγαθὸν τὸ δποῖον εἰνε συγχρόνως χωριστὸν καὶ γενικὸν (Ἑθικὰ Νικομ., Βιβλ. I, κεφ. VI), διὰ τοῦτο εἴμεθα ἡναγκασμένοι νὰ ἐπαναλάβωμεν πρῶτον μὲν ὅτι κατὰ τὸν Πλάτωνα δὲν ἔχομεν μίαν ἀρχὴν τοῦ ὅλου, καθωρισμένην πρὸιν ἀπὸ τὰ μέρη καὶ ἐπιβαλλομένην ἀκάμπτως εἰς αὐτά. Τὸ ὅλον δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἔκουσία προσαρμογὴ τῶν μερῶν πρὸς ἄλληλα· εἶνε τὸ σχέδιον τὸ δποῖον προέρχεται ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν ἴδιαιτέρων αὐτῶν φύσεων. Δεύτερον δέ, ὅτι δὲν εὑρίσκομεν εἰς τὸν Πλάτωνα ἔνα γενικὸν τύπον ὁ δποῖος νὰ διαγράψῃ ἀκριβῶς, ὅπως θὰ ἐπραττε ὁ νόμος μιᾶς πολιτείας, τὶ εἶνε δίκαιον ἢ ἀδίκιον, καλὸν ἢ κακὸν δι' ἐκάστην περίπτωσιν. Ἐχομεν γενικότητα τῆς ἀρχῆς μὲ ποικιλίαν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν της.

Διὰ νὰ εἶνε πλήρης ὅσα εἴπομεν περὶ μέτρου εἶνε ἀνάγκη νὰ συμπληρώσωμεν τὴν ἔννοιαν τῆς ὅλοκληρόσεως διὰ τῆς ἔννοίας τῆς ὑποταγῆς. Τὸ ξήτημα εἶνε πῶς θὰ διακρίνομεν τὸν φιλόσοφον ἀπὸ τὸν τύραννον. Ὁ τελευταῖος οὗτος εἶνε τελείως ὅλοκληρωμένος· ὅλα του τὰ πάθη εἶνε ὑποτεταγμένα εἰς ἔνα κυριαρχοῦν πάθος. Εἶνε ισχυρὸς ἔκεῖ ὅπου ὁ δημοκρατικὸς ἀνθρωπος εἶνε ἀσθενῆς. Καμίας ἥδονῆς τὸ δέλεαρ δὲν κάμνει νὰ παρεκκλίνῃ τῆς προθέσεώς του τὸν τυραννικὸν ἀνθρωπόν. Εἶνε ἐκτάχτως εὐφυῆς, διὰ τὸν ἔαυτόν του, καὶ μεταχειρίζεται τὴν λογικὴν διὰ νὰ αὐξήσῃ τὴν δύναμίν του καὶ διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὰς πράξεις του εἰς τοὺς ἄλλους καὶ εἰς τὸν ἔαυτόν του. Κατὰ ταῦτα ἡ θέσις τῆς λογικῆς εἰς τὸ βασίλειόν του θὰ εἶνε ἡ τοῦ ὀπαδοῦ. Ἡ τοιαύτη ὅμως δύναμις δὲν εἶνε ἀγαθότης. Ἡ ὅλοκληρωσις ἡ ὅποία πραγματοποιεῖται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ τυραννικοῦ ἀνδρὸς δὲν εἶνε «σύμφωνος πρὸς τὴν φύσιν» (Πολιτ. 444 D). Ἡ ὅλοκληρωσις δὲν πρέπει νὰ γίνεται εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε· ὁ συρφετὸς τῶν ἐπιθυμιῶν θὰ πρέπει νὰ ὀργανωθῇ καθ' ἔνα εἰδικὸν τύπον τάξεως εἰς τρόπον ὃστε νὰ κυβερνᾷ ἡ λογικὴ καὶ νὰ ὑπακούουν αἱ ὄρμαι· εἰς τὸν τυραννικὸν ὅμως ἀνδρα ἡ τάξις αὐτὴ ἀντιστρέφεται. Κατὰ τὸν Πλάτωνα, δὲν θὰ ἦτο ἐπιτετραμμένον εἰς τὰς κατωτέρας τελειότητας νὰ

εἰσέλθουν εἰς τὸ ὄλικὸν μῆγμα εἰ μὴ μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι ἡ ἀνωτάτη τελειότης θὰ περιλαμβάνεται ἥδη ἐν αὐτῷ (Φίλ. 63 Α) καὶ προφανῶς θὰ καταμβάνει τὴν ἀρμόζουσαν εἰς αὐτὴν θέσιν τοῦ βασιλέως. Τὸ κατώτερον ἀγαθὸν δὲν ἔχει ἀξίαν καθ' ἕαυτό, ἀλλὰ μόνον ἔμμεσον καὶ παράγωγον τοιαύτην ὡς ἐκ τοῦ ὅτι συμπαρίσταται μὲ τὸ ὑψηστὸν ἀγαθόν, καὶ ἐπειδὴ παρέχεται εἰς αὐτὸν πεδίον δράσεως. «Οποιος ἀποκτᾷ τὰ μεγαλείτερα ἀποκτᾷ καὶ τὰ μικρότερα, εἰ δὲ μὴ στερεῖται καὶ τῶν δύο» (Νόμοι 631 Β).

«Ἐγομεν, κατὰ ταῦτα, ὀλοκλήρωσιν τῶν μερῶν εἰς μιὰν πληρότητα τόσον δριζοντίως ὅσον καὶ καθέτως· τόσον κατὰ τὴν ιδέαν ὅσον καὶ ὡς ὀλοκλήρωσιν τῶν καθ' ἕκαστον. Ὅταν ἔνα ὅλον εἴνε κατὰ τοιοῦτον τοόπον τεταγμένον, ἔχει δόραιότητα. Μὲ μίαν λέξιν τὸ κάλλος καθορίζεται διὰ τοῦ μέτρου.¹⁾

Θὰ ἀπετέλει παρανόησιν τὸ νὰ θεωρήσωμεν τὴν τετράδα (ἄξιον ἐπιθυμίας, αὐτάρκεια, πληρότης καὶ μέτρον) ὡς ἔνα δρισμὸν τοῦ Ἀγαθοῦ. Τὸ Ἀγαθὸν εἴνε ἀπλοῦν καὶ δὲν ἐπιδέχεται δρισμόν, κατὰ συνέπειαν δὲν ἔγκειται εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα στοιχεῖα· κατ' οὓσιαν μάλιστα δὲν μᾶς ἐπιτρεπέται κυριολεκτοῦντες νὰ εἴπωμεν ὅτι συνίσταται εἰς ὅτι δήποτε. Ἐπὶ παραδείγματι ἡ πρότασις ὅτι ἡ αὐτάρκεια εἴνε ἀγαθόν, εἴνε συνθετική. Μὲ ἄλλας λέξεις τὸ ὅτι ἀπηριθμήσαμεν τὰ ἄνω μνημονευθέντα χαρακτηριστικὰ δὲν σημαίνει ὅτι ἡθελήσαμεν νὰ ἀναλύσωμεν τὸ Ἀγαθόν. Τὰ χαρακτηριστικὰ μεταλαμβάνονταν τοῦ Ἀγαθοῦ. Ἡ σχέσις των πρὸς τὸ Ἀγαθὸν εἴνε ἡ τῆς συγκεκριμένης περιπτώσεως πρὸς τὴν οὖσιαν. Ὅσον δλίγον λοιπὸν συνιστᾶται μία γενικὴ ἔννοια ἀπὸ τὰς συγκεκριμένας περιπτώσεις ἄλλο τόσον δλίγον συνιστᾶται καὶ ἡ ιδιότης τοῦ ἀγαθοῦ ἀπὸ τὰ παραδείγματά της. Ἄσ ἀναπτύξωμεν τὴν ἀναλογίαν ἀκόμη περισσότε-

1) Ἔως τώρα ἐπραγματεύθημεν τὰ κατὰ τὴν πρώτην τριάδα: δηλ. τὸ ἄξιον ἐπιθυμίας, τὴν αὐτάρκειαν, καὶ τὴν πληρότητα ὡς χαρακτηριστικὸν στοιχείον τοῦ ἀγαθοῦ. Ἀπὸ τὴν δευτέραν τριάδα προσθέσαμεν τὸ μέτρον. Τὸ δύο ἄλλα μέλη τῆς δευτέρας τριάδος είνε δυνατὸν (ὡς εἰπομένη ἥδη) νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐπαναλήψεις τῶν χαρακτηριστικῶν τὰ ὅποια ἐμνημονεύσαμεν ἥδη. Οὕτω, ἡ ἀλήθεια είνε τὸ πράγματι πραγματικὸν (Σοφιστ. 240 Β), καὶ ἀποτελεῖ τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς πραγματικότητος ἐν ἀντιθέσει πρὸς δήποτε φαίνεται: ἐνῷ τὸ κάλλος είνε τὸ μέτρον ὑπὸ τὴν μορφήν του ὡς ἐπιθυμητοῦ.

ρον· είνε ἀμφίβιον ἐὰν εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὰ παραδείγματα ἀποδεικνύονται κατάλληλα, ἐάν, δηλονότι, τὸ Ἀγαθὸν εὑρίσκεται πλήρως εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτά. Τὸ καθ' ἔκαστον ἐνσωματώιει τὴν γενικὴν ἔννοιαν πολὺ μᾶτελῶς· δὲν περιλαμβάνει τὴν γενικὴν ἔννοιαν, ἀπλῶς ὑποδεικνύει αὐτήν. Οὕτω λοιπὸν καὶ ἡ τετρὰς ὑποδεικνύει τὸ Ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ Ἀγαθὸν εὑρίσκεται πέριν αὐτῆς.

Εἶνε ἀνάγκη λοιπὸν νὰ ἀναθεωρήσωμεν τὸ προηγουμένως λεχθὲν ὅτι τουτέστιν ἡ τετρὰς ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τοῦ Ἀγαθοῦ. Τὸ Ἀγαθὸν ἔχει ἐσωτερικὴν οὐσίαν καὶ δὲν ἔξαρτᾶται ἀπὸ ὅτιδήποτε. Αἱ τέσσαρες χαρακτηριστικαὶ ἴδιότητες ἀποτελοῦν τὰ πλέον γενικὰ παραδείγματα ἐκδηλώσεως τοῦ Ἀγαθοῦ. Ἐξ ὅλων τῶν γενῶν εἶνε ἐκεῖνα τὰ ὅποια πλησιάζουν περισσότερον πρὸς τὸ Ἀγαθὸν ἢ τῇ ἔννοίᾳ ὅτι ὅτιδήποτε ἄλλο τὸ ὅποιον χρησιμεύει ὡς παράδειγμα τοῦ Ἀγαθοῦ τὸ πράττει μόνον δυνάμει τῆς μεθέξεως αὐτοῦ εἰς τὴν τετράδα. Οὕτω λοιπὸν ἡ τετρὰς εἶνε ὁ ἀναγκαῖος μεσάζων μεταξὺ τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ ὅλων τῶν ἄλλων πραγμάτων. Καθ' ὃσον δὲ ἡ τετρὰς εἶνε βάσις, εἶνε βάσις διὰ τὴν περαιτέρω ἐνσωμάτωσιν τοῦ Ἀγαθοῦ αἱς ὀντότητά τινα· ὑπὸ τὴν ἔννοιαν δὲ ταύτην ἡ τετρὰς εἶνε περίληψις τῶν κριτηρίων διὰ τῶν ὅποιων γίνεται ὁ ἔλεγχος περὶ τοῦ ἐὰν πρᾶγμα τι ἔχει ἀξίαν καὶ ποίου βαθμοῦ.

Εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος ἡ τυπικὴ αἰτία εἶνε παράγωγος προερχομένη ἐκ τῆς τελικῆς αἰτίας. Ἡ τυπικὴ αἰτία τῶν ὄντων εἶνε τὸ Πέρας: εἶναι σημαίνει νὰ εἶνε τι καθωρισμένον καὶ τακτοποιημένον, νὰ εἶνε μέν ενότης ἐντὸς μιᾶς πολλότητος. Ἡ πρότασις ὅμως αὐτὴ δὲν εἶνε ἀρχική: τὸ εἶναι υφίσταται διὰ τῆς τάξεως διότι ἡ τάξις εἶνε τι τὸ Ἀγαθόν.

Μὲ τὰ τέσσαρα αὐτὰ κριτήρια ἀνὰ χεῖρας μᾶς ἐπιτρέπεται τώρα νὰ ἐρωτήσωμεν: ποῖον ἐκ τῶν πραγματικῶν πραγμάτων ἐνσωματώνει πληρέστερον τὸ Ἀγαθόν; Ἡ ἀπάντησις εἶνε: ὁ Νοῦς. Ὁ Νοῦς ἔχει ἀλήθειαν, κάλλος καὶ μέτρον (Φιλ. 65 D). Ἐπίσης ἔχει καὶ πληρότητα. Ὁ Νοῦς εἶνε μικτὸν τι ἐκ τοῦ ταυτοῦ καὶ τοῦ ἔτερου καὶ τοῦ Εἴγαι (τὸ ὅποιον τελευταῖον εἶνε μικτὸν τι ἐκ τῶν δύο πρώτων. Τι μ. 35). Κατὰ ταῦτα ὁ νοῦς ἀντικατοπτρίζει ἐν ἔχυτῷ τὸ σύμπαν· εἶνε ἀνάμιξις τοῦ Πέρατος μετὰ τοῦ Ἀπείρου· ἐνωσίς τῆς νοήσεως καὶ τῆς

αἰσθήσεως. Ὁ Πλάτων λέγει δὲ ὃ νοῦς εἶνε «ἀγαθοειδὲς» (Πολιτ. 509 A), τουτέστιν δὲ ἔχει τὴν μορφὴν τοῦ Ἀγαθοῦ παραφράζοντες δὲ ἐλαφρῶς τὰ λεγόμενά του θὰ ἥδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν δὲ ὃ νοῦς εἶνε ἵστομορφος πρὸς τὸ ἀγαθόν. Μελαταῦτα, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εἶνε περιωρισμένον τι πληροειδῆς (*plenum*)· στερεῖται τελείας αὐταρκείας (Φιλ. 66 E, 67 A). ὁ Πλάτων δὲ ποδεικνύει δὲ ὃ θεῖος νοῦς εἶνε ἀπολύτως ἀγαθὸς (Φιλ. 22 C).

Ο νοῦς δέχεται μόνον ἐμφανίζει πληρότητα ως πρὸς τὴν κατασκευήν του ἀλλὰ εἶναι καὶ τὸ δργανον διὰ τὰ πραγματοποιηθῆται τοιαύτη πληρότης. Εἰς τὸν Φίληβον, ὁ θεῖος νοῦς ταυτίζεται πρὸς τὴν αἰτίαν τῆς ἀναμίξεως· ἐπιτελεῖ τὴν λειτουργίαν νὰ ἀποτυπώνῃ τὸ Πέρας ἐπὶ τοῦ Ἀπείρου (Φιλ. 27 A, 31 A). Καὶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐπίσης εἶναι, κατὰ τρόπον δευτερεύοντα, δργανον ἀναμίξεως: εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς νοήσεως τακτοποιεῖ τὰ καθ' ἔκαστον δεδομένα τῶν αἰσθήσεων ὑπὸ τὰ γένη καὶ τὰς κατηγορίας· εἰς τὴν συμπεριφορὰν θέτει τάξιν εἰς τὰς δρμὰς διὰ τῆς λογικῆς· εἰς τὴν τέχνην ἐνσωματώνει τὸ ὑπόδειγμα εἰς τὴν δοκίνην. Η ψυχὴ εἶναι αἰτία τῆς ἀναμίξεως εἴτε διότι δημιουργεῖ ἕνα κόσμον εἴτε διότι γιγνώσκει αὐτόν.

Η ἀνάμιξις δὲ ποδειγματικά καθέτου πληρότητος — εἶνε γὰρ συνύπαρξις τῶν ἀγωτέρων τελειοτήτων μετὰ τῶν κατωτέρων τοιούτων. Καὶ οὕτω, καθὸ αἰτία τῆς ἀναμίξεως, βλέπομεν δὲ ὃ νοῦς εἶνε δργανον πρὸς πραγμάτωσιν πληρότητος. Θὰ ἥδυνάμεθα δὲ δοκιμαστικῶς νὰ προτείνωμεν τὴν ὑπόθεσιν δὲ ὃ νοῦς εἶνε γὰρ ἀποψίς τοῦ Ἀγαθοῦ ως δυνάμεως· εἶνε τὸ Ἀγαθὸν δταν ἐνεργεῖ.

Εἰς τὴν εἰκόνα τὴν διότιαν δίδει τοῦ φιλοσόφου, ὁ Πλάτων μᾶς περιγράφει τὸ πῶς ἀντιλαμβάνεται τὸν ἐνάρετον βίον. Ο φιλόσοφος ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθειαν· παρατηρεῖ δὲ τὸν ἕξ ἵσου καὶ τὸν κόσμον τῶν ἐν τῷ χρόνῳ πραγμάτων. Δὲν διάκειται ἀδιαφόρως οὔτε πρὸς τὸ σμικρὸν οὔτε πρὸς τὸ ποταπόν, μιμούμενος οὕτω τὸν θεόν ὃ διότιος μεριμνᾷ διὰ τὸ ἐλάχιστον δσον καὶ διὰ τὸ μέγιστον τῶν πλασμάτων του (Πολιτ. 485 B, Νόμοι 903 A). Η μεγαλοψυχία εἶνε ἀκριβῶς τὸ νὰ παρατηρῇ κανεὶς τὴν ἀξίαν καὶ τῶν ἐλαχίστων πραγμάτων (Πολιτ. 486 A, B). Ο φιλόσοφος ἐπιζητεῖ πάντοτε τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ὅλοκληρότητα· εἶνε συγχρόνως καὶ θεωρητικὸς καὶ πρακτικός.

εἶνε μοναστικὸς ὅσον καὶ κοινωνικός· ἐνθουσιώδης ὅσον καὶ ιριτικός· εἶνε διαλεκτικὸς ἀλλ' εἰς τὰς ὑψίστας αὐτοῦ στιγμὰς εἶνε καὶ ποιητής· ζῆτον βίον τῆς φρονήσεως, συγχρόνως ὅμως περιποιεῖται καὶ τὰς δρμάς του καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ κηπουρὸς ὁ ὄποιος καλλιεργεῖ τὰ φυτά του. Τὸ λογικὸν ἐνεργαῖ οὐχὶ ως κατασταλτικὴ ἀλλ' ως ἐκφραστικὴ δύναμις ἡ ὄποια ὅδηγει τὰς ἐπιθυμίας πρὸς τὴν πληρεστέραν καὶ ἀληθεστέραν αὐτῶν καρποφόρησιν.

Ο ἐνάρετος βίος εἶνε κατὰ ταῦτα χαρακτηριστικὸς τῆς πληρότητος. Ἡ σπουδαιοτέρα μομφὴ τοῦ Πλάτωνος κατὰ τοῦ ὀλιγαρχικοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὅτι εἶνε οὗτος πολὺ φειδωλός. Καταστέλλει τὰς ἀνωφελεῖς ἀλλ' ἀβλαβεῖς ἐπιθυμίας του. Ο ὀλιγαρχικὸς ἀνθρώπος εἶνε ἔχθρὸς τῶν κατωτέρων ὀρέξεων· ὁ φιλόσοφος ὅμως ἔχει πεῖραν τῶν ἥδιοντων καὶ τῶν τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς (Πολιτ. 582B). Εἶνε οὐχ ἥτεον ἀνάγκη τὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν πληρότητα τῆς ἐπιθυμίας εἶνε διαφόρων βαθμῶν· ὑπάρχει διαφορὰ ως πρὸς τὴν τάξιν καὶ ως πρὸς τὴν κατάστασιν. Ο Λόγος εἶναι ἀνώτερος καὶ κυβερνᾷ· ὁ φιλόσοφος βασιλεύει ἐπὶ τῶν πολλῶν. Η διακυβέρνησις ὅμως γίνεται διὰ τῆς πειθοῦς (Πολ. 296 ἔπ.). Εἰς τὴν πολιτείαν ὑπάρχει διάχυτος; ἡ ἐγκράτεια ἡ ὄποια εἶνε μία στάσις ἀμοιβαίων φιλικῶν διαθέσεων μεταξὺ κυβερνώντων καὶ κυβερνομένων (Πολιτ. 443 D). Η διακυβέρνησις βασίζεται ἐπὶ «εὔμενείας» (Νόμοι 723 A) καὶ συγκαταθέσεως. Ο δεσμὸς μεταξὺ τῶν μερῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ δὲν εἶνε μηχανικὸς ἀλλὰ ζῶν. Επὶ πλέον αὐτὸ τοῦτο τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη τῆς πειθοῦς, δεικνύει τὴν ὑπαρξίαν συγχρούσεως ἡ ὄποια προκαλεῖ δέσμεραν ἐκδήλωσιν τῆς ἀτομικότητος. Εἰς τὸν Πλάτωνα ενδισκομεν τὸ ἴδεωντες μιᾶς εὐρείας καὶ τακτοποιημένης κοινωνίας, εἴτε πρόκειται περὶ τῆς πόλεως εἴτε πρόκειται περὶ τοῦ ἀτόμου. Τὴν κυβέρνησιν ἔχει ὁ Λόγος καὶ ἡ φρόνησις· τουτέστι α) χωρὶς γενικοὺς νόμους ἀλλὰ διὰ καθ' ἔκαστον ἀποφάσεων εἰς καθ' ἔκαστον περιπτώσεις ἐν συμφωνίᾳ πρὸς θεμελειώδεις ἀρχὰς καὶ β) χωρὶς βίων ἀλλὰ διὰ τῆς πειθοῦς ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶνε δυνατόν. Εχομεν μὲ μίαν λέξιν μίαν κοινωνίαν ἡ ὄποια εἶνε αὐτόματος καὶ ὀργανικὴ — εἰς τὸ ἀνώτατον αὐτῆς ὑψος ήταν τοῦτο μία κοινωνία χωρὶς πολιτείαν (κράτος).

* * *

Δύο τινὰ ἔχομεν νὰ σημειώσωμεν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀντίληψ. ν τοῦ Πλάτωνος περὶ τοῦ Ἀγαθοῦ. α) Τὸ Ἀγαθὸν περιγράφεται ἀπὸ τυπικῆς ἀπόψεως, καὶ μάλιστα μαθηματικῶς· εἶνε μία ἀναλογία. Αἱ εἰδικαὶ προσαρμογαὶ εἶνε παραδείγματα μιᾶς γενικῆς καὶ τυπικῆς ἀρχῆς. Τὸ Ἀγαθὸν δὲν εἶνε ἀντίληπτὸν διὰ τῶν αἰσθήσεων. Ὁ Πλάτων θεωρεῖ ὅτι ἡ ἀμεσος διὰ τοῦ αἰσθήματος ἀντίληψις τῆς ὠραιότητος εἰς τὴν μουσικὴν εἶνε ὑποδεεστέρα τῆς διὰ τῆς ἀναλύσεως κατανοήσεως τῆς μουσικῆς ως συστήματος ἀρμονιῶν (Πολιτ. 531). Μόλις διατυπώσωμεν τὴν παρατήρησιν αὐτὴν εἶνε ἀμέσως ἀνάγκη νὰ τὴν ἀναθεωρήσωμεν. Τὸ Ἀγαθὸν ἐκδηλοῦται τυπικῶς, φανερώνεται ἐν τῷ μέτρῳ, δὲν ταυτίζεται δύμως καὶ πρὸς αὐτό. Τὸ μέτρον εἶνε τὸ Ἀγαθὸν ἐφ' ὃσον εἶνε δυνατὸν νὰ κατανοηθῇ ὑπὸ τοῦ Λόγου. Κατὰ τελευταῖον λόγον τὸ ἀγαθὸν εἶνε ἄφατον· ἐφ' ὃσον δὲ κατ' ἀρχὴν εἶνε δυνατὸν νὰ γνωσθῇ, ἀνακαλύπτεται μόνον ἐν τῇ ἐκστάσει. Εἶνε κατὰ συνέπειαν ἀναγκαῖον νὰ διακίρωμεν μεταξὺ τῆς κατανοήσεως διὰ τῆς αἰσθήσεως ἢ ὅποια εἶνε ὑποδεεστέρα τοῦ ὁρθοῦ λόγου, καὶ τῆς ἀμέσου τοιαύτης ἢ ὅποια εἶναι ὑπεροτέρα τοῦ ὁρθοῦ λόγου καὶ εἰς τὴν ὅποιαν ὁ τελευταῖος οὗτος ἀποτελεῖ ἀπλῆν εἰσαγωγὴν (ἀπλοῦν προανάκρουσμα).

β) Εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος ἡ ἴδεα τοῦ Ἀγαθοῦ εἶνε μόνη εἰς τὸ εἶδος τῆς διαφέρουσα ψεματιώδῶς ἀπὸ δλας τὰς λοιπὰς αὐτοῦ ἐννοίας. "Ολα τὰ ὄντα, δλα τὰ εἰδη, δλοι οἱ μεταφυσικοὶ παραγοντες, ἔξαιρέσει τοῦ Ἀγαθοῦ, ἀποκτοῦν τὸ εἶναι των διὰ τοῦ περιορισμοῦ. Τὸ πραγματικὸν συνιστᾶται διὰ τῆς ἀρνήσεως. Συνεπῶς πᾶσα οἰαδήποτε ὄντοτης ἀντιτίθεται πρὸς κάτι τι ἄλλο. Πάντοτε ὑπάρχει τὸ περισσότερον. "Ολα τὰ καθ' ἔκαστον πράγματα καὶ δλα τὰ γένη, ἔκαστον πρόσωπον καὶ ἔκάστη ἀρετὴ εὑρίσκεται τοποθετημένη εἰς ἓνα γενικὸν περιβάλλον ὑπάρχειν ἀπὸ τὸ ὅποιον ἔξαρταται καὶ μὲ τὸ ὅποιον εὑρίσκεται εἰς σχέσεις. Κατὰ ταῦτα ἔκάστη ὄντοτης ὑπερβαίνει ἔαυτήν· δλαι αἱ ὄντοτητες ἔξαιρέσει μόνον τοῦ Ἀγαθοῦ. Τὸ Ἀγαθὸν εἶνε μία ὄλοτης· ἢ φύσις του εἶνε νὰ περικλείῃ καὶ δχι νὰ ἀποκλείῃ, τὸ δὲ μὴ ὅν τὸ ὅποιον εἶνε ἀναμεμιγμένον μὲ δλα τὰ ὄντα, δὲν ἀναμιγνύεται μὲ τὸ Ἀγαθόν. Τὸ Ἀγαθὸν δὲν ἀναφέρεται εἰς τίποτε ἄλλο

ἐκτὸς τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἐπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ή Ἰδέα τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ η Ἰδέα τοῦ Εἶναι διαφέρουν η μία ἀπὸ τὴν ἄλλην. Ἐκ τούτου ἐπεται ὅτι τὸ Ἀγαθὸν δὲν εἶνε ὅν ἄλλος εἶνε πέραν τοῦ ὄντος καὶ εἶνε η πηγὴ τῶν ὄντων. Ὁ κόσμος εἶνε κατὰ βάσιν διηρημένος εἰς δύο μέρη· ἀπὸ τὸ ἐν μέρος εὑρίσκονται αἱ καθ' ἕκαστον ὄντότητες, εἴτε ἄτομα, εἴτε Ἰδέαι η μεταφυσικοὶ παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Θεοῦ. Ὅλα αὐτὰ εἶνε παραδείγματα μιᾶς πληρότητος η ὅποια περιέχει ἐν ἑαυτῇ ἀποκλεισμόν· εἶνε περιωρισμέναι πληρότητες (plena). Ἐπὸ τὸ ἄλλο μέρος εὑρίσκεται η ἀπόλυτος πληρότητος η ὅποια εἶνε η δλότης τῶν περιωρισμένων πληροτήτων (plena). αὐτὸ δὲ εἶνε τὸ Ἀγαθὸν.

"Ισώς νὰ εἶνε δικαιολογημένη μία κριτικὴ η ὅποια θὰ διετείνετο ὅτι ὁ Πλάτων δὲν κατώρθωσε νὰ δώσῃ μίαν ἐπιτυχῆ περιγραφὴν τοῦ Ἀγαθοῦ, ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὸ ἐμεώρησεν ὅτι περιλαμβάνει τὰ πάντα. "Ενα ἀγαθὸν τὸ ὅποῖον εἶνε τὰ πάντα δὲν εἶνε τίποτε. Παρὰ Πλάτωνι δλαι αἱ ἀντιθέσεις ἐμπίπτουν ἐντὸς τοῦ ἀγαθοῦ· εἶνε ἀντιθέσεις μεταξὺ ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων βαθμῶν τελειότητος. Ἐπὶ πλέον, κατὰ τὸν Πλάτωνα, δλοι οἱ ἀνθρώποι ἐπιθυμοῦν τὸ ἀγαθόν. δὲν ὑπάρχει τόπος διὰ μίαν ἐλευθέρων καὶ συνειδητὴν ἀπόκρουσιν τοῦ ἀγαθοῦ ως τοιούτου· δὲν ὑπάρχει τόπος διὰ μίαν σύγκρουσιν μεταξὺ μιᾶς καλῆς καὶ μιᾶς κακῆς ἐπιθυμίας. Εἶνε δὲ δυνατὸν νὰ γεννηθῇ ζήτημα μήπως ὁ Πλάτων ἀπώλεσε τὸ ἀγαθὸν μὲ τὸ νὰ εὑρύνῃ τὴν ἔννοιάν του.

Tὸ Ἀγαθὸν ὡς ἀρχὴ Ὀντολογική.

Τὸ νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ Ἀγαθὸν ἀποτελεῖ γνώμονα ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ νὰ ἀποκαλύψωμεν μέρος μόνον τῆς φύσεώς του. Τὸ Ἀγαθὸν εἶνε δύναμις. Δὲν εἶνε ἀπλῶς ἕνα μέτρον πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ κρίνωμεν τὰ πράγματα· εἶνε ἐπίσης καὶ αἰτία τῆς ὑπάρξεως· εἶνε ἀρχὴ τόσον ἀξιολογικὴ ὅσον καὶ ὄντολογική. Αἱ δύο αὗται ἀπόψεις συμβαδίζουν. Τὸ ἰδεῶδες εἶνε μία δύναμις η ὅποια ὑποτάσσει τὸν κόσμον εἰς τὸ σχέδιόν της· η τελειότης γεννᾷ τὴν ἴδιαν ἑαυτῆς πραγματοποίησιν. Τὸ Ἀγαθὸν εἶνε δημιουργικότης.

“Υπῆρξαν φιλοσοφίαι αἱ δύοιαι ἀπεχώρισαν ἐντελῶς τὴν ἀξίαν ἀπὸ τὴν ὑπαρξίην, θεωροῦσαι ὅτι τὰ μέτρα ἡσαν ἔστερημένα πάσης ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς φύσεως. Κατ’ αὐτὰς τὰς φιλοσοφίας τὸ γεγονός ὅτι μία ὄντότης εἶνε ἀγαθὴ δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν ως πρὸς τὴν ἐμφάνισιν ἢ τὴν ἐπιβίωσίν της. “Υπάρχει μία ἀμοιβαία ἀδιαφορία μεταξὺ τῶν ἴδεων καὶ τῶν πραγμάτων. Διὰ τὸν Πλάτωνα τοῦναντίον ἡ διαίρεσις αὐτὴ δὲν ὑπάρχει. Τὸ ἄγαθὸν εἶνε ἐνεργόν. Ἡ τελειότης εἶνε νόμος τῆς φύσεως ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὅτι τὰ φαινόμενα λαμβάνουν χώραν σύμφωνα πρὸς τὸν κανόνα τοῦ βελτίστου. Ὁ δὲ Πλάτων δὲν λογεῖται εἰς τὸ νὰ ὑποστηρίξῃ μόνον μὲ τὰ λόγια τὴν θεωρίαν αὐτήν. Ὁ Ἀναξαγόρας περιωρίσθη νὰ δεχθῇ ὅτι ἡ φύσις κυβερνᾶται ἥπο τῆς ἀρχῆς τοῦ βελτίστου καὶ ἀμέσως μετὰ τοῦτο ἡρχισε νὰ ἔξηγῇ τὰς λεπτομερείας τῶν φαινομένων ἀνάγων αὐτὰς εἰς τὴν ἐνέργειαν μηχανικῶν αἰτίων. Ἐνῷ δὲ Πλάτων ἐπιμένει ὅτι ἡ φύσις, ὅχι μόνον ως σύνολον ἀλλὰ καθ’ ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη καὶ κατὰ πᾶσαν αὐτῆς κίνησιν, εἴει ἀνάγκη νὰ ἀναχθῇ εἰς τὴν μίαν καὶ μόνην πραγματικὴν αἰτίαν, τουτέστιν εἰς τὸ Ἀγαθόν.

α) Τὸ Ἀγαθὸν εἶνε αἰτία χωρὶς αὐτὸ τοῦτο νὰ ἔχῃ αἰτίαν· εἶνε ἀπόλυτος αἰτία. β) Τὸ Ἀγαθὸν ἔξηγει ὅχι μόνον διατὶ τὰ πράγματα συμπεριφέρονται ὅπως τὸ πράττουν ἀλλὰ καὶ διατὶ ὑπάρχουν πράγματα κατ’ ἀρχήν. Παρέχει μίαν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα διατὶ κατ’ ἀρχὴν νὰ ὑπάρχῃ κόσμος. Ἡ φύσις ὑπάρχει διότι ἡ ὑπαρξίας εἶνε κάπι τὸ ἄγαθόν. γ) Πέραν τοῦ ὅρατοῦ κόσμου ὑπάρχει δὲ νοητὸς κόσμος τοῦ δποίου δὲ πρῶτος εἶνε ἀντίγραφον. Τὸ Ἀγαθόν, λοιπόν, εἶνε ἡ πηγὴ πάντων τῶν ὄντων (Πολιτ. 509B) τόσων τῶν ὅρατῶν ὄντων καὶ τῶν νοητῶν. Φυσικὰ δὲ κόσμος τῶν οὐσιῶν δὲν ἔχει ἀρχὴν ἐν τῷ χρόνῳ· οὐχ ἡτον προέρχεται ἐκ τοῦ Ἀγαθοῦ καὶ κατὰ συνέπειαν εἶνε δημιούργημα. δ) Τὸ Ἀγαθὸν εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ εἶναι ἐν τῇ πληρεστάτῃ ἐννοίᾳ τῆς λέξεως, εἶνε αἰτία. Παρέχει τὴν αἰτίαν, τὸ διατὶ τῶν πραγμάτων· ἐπίσης δίδει τὰ τυπικὰ κριτήρια τοῦ εἶναι, δποία εἶνε ἡ πληρότης, ἡ αὐτάρκεια, τὸ κάλλος. Καὶ περισσότερον τούτων ἀκόμη, δρίζει τὸ εἶναι ως τοιοῦτον. Τὸ εἶναι συνιστᾶται διὰ τῆς μεθέξεως αὐτοῦ εἰς τὸ Ἀγαθόν. Εἶναι σημαίνει νὰ εἶνε τι τέλειον, καὶ τοῦτο καὶ μόνον. Ὁσον μεγαλειτέρα εἶνε ἡ τελειότης τόσον μεγα-

λειτέρα εἶνε καὶ ἡ πραγματικότης. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ βάσιν; τῆς πραγματικότητος εἶνε ἡ τελειότης. Ἐὰν δὲν εἶναι ὑφίσταται διὰ τοῦ Ἀγαθοῦ, τὸ Ἀγαθὸν δὲν ὑφίσταται διὰ τοῦ Εἶναι, ἀλλ' εὑρίσκεται ἐπέκεινα αὐτοῦ.

Εἰς τὸν Πλάτωνα εὐδίσκομεν ἔκεινο τὸ δύοιον οὐσιῶν; ἀποτελεῖ τὴν πρώτην διατύπωσιν τοῦ ὄντολογικοῦ ἐπιχειρήματος καὶ εἰδικῶς ὅταν λέγει ὅτι «ὅπως δὲ ἥλιος εἶνε ἡ αἰτία τῆς γενέσεως τῶν ὅρωμένων πραγμάτων, οὕτω καὶ τὸ Ἀγαθὸν εἶνε ἡ πηγὴ τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς οὐσίας τοῦ γιγνωσκομένου κόσμου (Πολιτ. 509 A). Ἡ τελειότης συνεπάγεται τὸ εἶναι. Ἡ ύπὸ τοῦ Πλάτωνος διδομένη διατύπωσις τοῦ ὄντολογικοῦ ἐπιχειρήματος εἶνε ἀπηλλαγμένη παντὸς ὑποκειμενικοῦ κριωματισμοῦ. Δὲν ἔξαγει τὸ εἶναι ως συμπέρασμα ἐκ τῆς ἴδεας, ἀλλ' ἀπλῶς διατυπώνει τὴν ἀποψιν ὅτι ἡ τελειότης εἶνε δὲν ἀναγκαῖος καὶ ἐπαρκῆς δόσος τοῦ εἶναι.

Καὶ ἥδη θὰ ἔξετάσωμεν λεπτομερῶς τὰς ἀπόψεις ύπὸ τὰς δύοις τὸ Ἀγαθὸν εἶνε αἰτία τοῦ ὄντος. «Ἄς ἀρχίσωμεν μὲ τὸν κόσμον. Κάθε πρᾶγμα γίγνεται δι' ἓνα σκοπόν, ἡ δὲ συμπεριφορά του κανονίζεται ἐν ἀναφορᾷ πρὸς ἓνα τελικὸν σκοπόν. Τὰ πράγματα υπάρχοντα ἐφ' ὅσον εἶνε κατάλληλα διὰ κάπι τι Τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ τὴν διαπίστωσιν τῆς ἀρχῆς τῆς τελεολογίας. Ο τελικὸς σκοπὸς πρὸς τὸν δύοιον ἀποβλέπουν δλα τὰ πράγματα εἶνε ἡ τελειότης (τὸ βέλτιστον, Φαίδων 97 C). Οἱ ἀσπαζόμενοι μηχανικὰς καὶ ὑλιστικὰς θεωρίας «τοποθετοῦν τὴν γῆν ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ θέτοντες πέριξ αὐτῆς στρόβιλον» ἢ «θεωροῦν τὴν γῆν ως μίαν πλατεῖαν χοάιην στηριζομένην ἐπὶ βάσεως ἀέρος» (Φαίδων 99 C). Πράγματι δὲν ἡ κατάστασις τῆς γῆς καὶ τῆς σελήνης, δὲ ἥλιος καὶ οἱ λοιποὶ ἀστέρες, ἡ ταχύτης καὶ αἱ περιστροφαί των, τὸ σχῆμα τῆς γῆς εἴτε εἶνε πλατὺ ἢ στρογγύλον—δλα αὐτὰ κανονίζονται ύπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ βελτίστου. Αἱ τροχιαὶ τῶν ἀστέρων εἶνε κυκλικαὶ διότι δὲν κύκλος εἶνε τὸ κάλλιστον δλων τῶν σχημάτων (Τιμ. 33 B). Τὸ Ἀγαθὸν συνδέει καὶ συγκρατεῖ δόμοῦ τὰ πάντα.

«Ο κόσμος εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν ἀκαταπαύστου μεταβολῆς. Ἡ μετάβολὴ αὐτὴ ἔρμηνεύεται ως ἡ κίνησις δλων τῶν πραγμάτων πρὸς τὸ Ἀγαθόν. Ἡ φύσις ἐνεργεῖ διότι τὴν ἐλ ει τὸ ἴδεωδες. Ἡ

ἀρχὴ πάσης κινήσεως εἶνε ὁ ἔρως, θεωρούμενος ώς ὁ πόθος ὅλων τῶν θυητῶν ὅντων νὰ ἀποκτήσουν τὸ Κάλλος. Κατὰ ταῦτα τὸ νὰ γίγνεται τι σημαίνει νὰ γίγνεται ἡ τελειότης καθ' ὃ μέτρον εἶνε τοῦτο δυνατὸν εἰς τὸν κόσμον τῶν θυητῶν πραγμάτων. Πρόδοδος εἶνε ἡ πραγμάτωσις τῆς ἀξίας· ἡ δὲ ὑπαρξίας ἔγκειται εἰς τὴν ἐνσωμάτωσιν τῆς ἀξίας. Καθ' ὃ μέτρον δὲ οἰονδήποτε ἀντικείμενον δὲν ἐπιτυγχάνει νὰ ἐμφανίσῃ ἀξίαν, δὲν ἐπιτυγχάνει καὶ νὰ ὑπάρχῃ.

"Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ Ἀγαθοῦ εἰς τὸν κόσμον τῶν ιδεῶν ἐξετάζοντες διαδοχικῶς μίαν ἕκαστην ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν ἰδιοτήτων τοῦ Ἀγαθοῦ. α) Ἡ ἀποιελεσματικότης τῆς πληρότητος ἐκδηλώνεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὁ κόσμος τῶν ιδεῶν ἀποτελεῖ ἔνα σύνολον τὸ ὅποιον ἐξαντλεῖ τὴν τάξιν τοῦ νοητοῦ. "Ολαι αἱ δυναταὶ ἀποχρώσεις τῆς οημασίας ἀντιπροσωπεύονται εἰς τὸν κόσμον τῶν ιδεῶν. Ὁ νεαρὸς Σωκράτης ὁ ὅποιος κινούμενος ἀπὸ Ἐλατήρια αἰσθηματικῆς φύσεως ἥθελε νὰ περιορίσῃ τὸ πεδίον τοῦ ὅντος μόνον εἰς ὅτι εἶνε εὐγενές, ἐπικρίνεται ἀπὸ τὸν Παρμενίδην. Ὅταν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθιοῦς φιλοσοφίας—λέγει κατ' οὖσίαν ὁ Παρμενίδης—κυριαρχεῖ τοῦ νοὸς καὶ καταλαμβάνει τὴν θέσιν τῶν κατὰ συνθήκην γνωμῶν, τότε ὁ ἀνθρωπός δὲν πεψιφρονεῖ τίποτε καὶ εἶνε ἔτοιμος νὰ περιλάβῃ μεταξὺ τῶν οὖσιῶν καὶ τὸν πηλὸν καὶ τὰς τρίχας μαζὶ μὲ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἐγκράτειαν (Παρμ. 130 C—E). Τὸ πεδίον τῶν ιδεῶν ἐκτείνεται ἐπὶ ὅλων τῶν γενικῶν χαρακτηριστικῶν ώς ἐπίσης καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν δυνατῶν καθορισμῶν τῶν χαρακτηριστικῶν τούτων.

Θὰ περιλαμβάνει ἀραγε ὁ κόσμος τῶν ιδεῶν καὶ τοιαύτας τῶν ιηρηῖδων καὶ τῶν κενταύρων καὶ ἄλλων παρομοίων φανταστικῶν ἀντικειμένων; Ὁ γράφων δὲν ἔνθυμεῖται κανένα χωρίον εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος εἰς τὸ ὅποιον νὰ δίδεται ἀπάντησις εἰς τὸ ἔρωτημα τοῦτο. Ὁ Πλάτων λέγει ὅτι δλαι αἱ ιδέαι ἀντιπροσωπεύονται εἰς τὸν κόσμον. Τὸ τοιοῦτον δυνατὸν νὰ σημαίνῃ ἡ ὅτι αἱ ιδέαι τῶν φανταστικῶν ἀντικειμένων ἀποκλείονται ἀπὸ τὸν νοητὸν κόσμον, ἢ ὅτι τὰ λεγόμενα φανταστικὰ ἀντικείμενα πραγματοποιοῦνται κάπου καὶ κάποιε. Δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ περιορίσωμεν τὸν κόσμον εἰς τὸ τμῆμα αὐτοῦ τὸ ὅποιον γνωρίζομεν, οὔτε εἰς τὸν παρόντα χρόνον.

Αἱ ιδέαι εἶνε δυνατότητες ἐπιδεκτικαὶ πραγματοποιήσεως εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ Δεχομένου. Ὁ Πλάτων θεωρεῖ τὰς σκέψεις καὶ τὰς λέξεις ὡς πραγματικότητας, (Σοφ. 260 A), εἰς ταύτας δέ, ἐφ' ὅσον εἶνε σαφεῖς καὶ καθωρισμέναι, εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀντιστοιχοῦν ιδέαι. Ἐν συμπεράσματι φαίνεται μᾶλλον δτὶ αἱ ιδέαι τῶν φανταστικῶν ἀντικειμένων εἶνε ἀληθεῖς ιδέαι, καὶ δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ ἀποτελοῦν ἔχειν τὸ δποῖον ἔχει κατὰ νοῦν δ Πλάτων ὅταν διμιλεῖ περὶ τινῶν ιδεῶν αἱ δποῖαι εἶνε ἐντελῶς χωρισταὶ (Σοφ. 253 D).

β) Ἡ πληρότης τῶν ιδεῶν δὲν πρέπει νὰ συγχέεται πρὸς τὴν πληρότητα τοῦ ἀπείρου. Ἡ πρώτη εἶνε τελείως διηρθρωμένη· τὰ μέλη τῆς διακρίνονται τὸ ἐν ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ εὑρίσκονται εἰς καθωρισμένας σχέσεις πρὸς ἄλληλα (ὡς π. χ. ἡ σχέσις μιᾶς κλάσεως περιλομβανομένης εἰς ἄλλην). Κατὰ ταῦτα δ κόσμος τῶν ιδεῶν εἶνε συγκρότημα. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸν ἡ ἀποιελεσματικότης τοῦ Ἀγαθοῦ ἐκδηλώνεται εἰς μίαν ἄλλην ἀπὸ τὰς χαρακτηριστικάς του ιδιότητας — τουτέστι, τὸ μέτρον. Αἱ οὖσίαι συνεπάγονται ἀμοιβαίως ἡ μία τὴν ἄλλην ὑπὸ καταλλήλους περιορισμούς. Ὅπαρχουν συστήματα οὖσιῶν τὰ δποῖα πάλιν εἰσέρχονται εἰς περιληπτικότερα συστήματα.

γ) Οἰαδήποτε ἀλήθεια σχετικῶς πρὸς μίαν ιδέαν εἶνε ἀλήθεια σχετικὴ πρὸς τὸ Ἀγαθόν. Αἱ ιδέαι ἔχουν ὑπαρξίην μόνον ἐφ' ὅσον μετέχουν τοῦ Ἀγαθοῦ: τὸ δποῖον σημαιίνει δτὶ αἱ ιδέαι εἶνε ἀξίαι. Τὸ εἶναι τῆς λευκότητος ἔγκειται εἰς τὴν αὐτάρκειαν αλπ. Καὶ μάλιστα δ εἰδικὸς χαρακτὴρ τῆς λευκότητος ὡς λευκότητος, καὶ ὅχι ὡς μελανότητος, εἶνε μία εἰδικὴ ἀξία. Ἡ οὖσία εἶνε ἔνας κανῶν· ἡ ιδέα «ἄνθρωπος» περιγράφει τὸν ιδεώδη ἄνθρωπον. Μὲ μίαν λέξιν ἡ ιδέα εἶνε ἔνα ιδεῶδες.

“Οτι τὸ Ἀγαθὸν εἶνε ἡ πηγὴ τῆς ὑπάρξεως γίνεται καταφαιὲς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην οἰκονομίαν. Ἡ ψυχὴ εἶνε πραγματικὴ δυνάμει τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὸ Ἀγαθόν· καθ' ὃ μέτρον τὰ ἀνθρώπινα ὅντα ὑπάρχουν πραγματικῶς, εἶνε καλὰ καὶ ἀγαποῦν τὸ ἀγαθόν. Ἡ θεμελιώδης θεωρία τῆς Πολιτείας εἶνε δτὶ οἱ δίκαιοι εἶνε εὔτυχεις καὶ οἱ ἀδικοι εἶνε δυστυχεῖς, διότι ἡ δικαιοσύνη εἶνε ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς ἐνῷ ἡ ἀδικία εἶνε ἡ ἀσθένεια αὐτῆς. Εἶνε δυνατὸν νὰ κατ-

δειχθῆ ὅτι τὸ ἀξιώμα αὐτὸς ἔπειται ἐκ τῆς ὄντολογικῆς ἀρχῆς. Ἡ ὑγεία ἔγκειται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀπὸ μέρους τῆς ψυχῆς τῆς ἑαυτῆς λειτουργίας. Ἡ λειτουργία της ὅμως (συμφώνως πρὸς τὴν ὄντολογικὴν ἀρχὴν) εἶνε τὸ Ἀγαθόν. Κατὰ ταῦτα τὸ νὰ ἔκπληρωσῃ τὴν λειτουργίαν της καὶ τὸ νὰ ἔκφρασῃ τὸ Ἀγαθὸν εἶνε ἐν καὶ τὸ αὐτὸς πρᾶγμα. Καὶ περαιτέρω: ἡ ψυχὴ εἶνε μῆγμα ἐκ τριῶν μερῶν: λόγου, πνεύματος καὶ ἐπιθυμίας ἐν ὕρισμένῃ ἴσορροπίᾳ εὑρισκομένων. Ἐντεῦθεν ἔπειται ὅτι ἡ ψυχὴ ἀποτελεῖ ἐκδήλωσιν μέτρον. Ἡ ἰσοδυναμία τῆς ἀρετῆς πρὸς τὴν ὑγείαν καὶ τὴν εὔτυχίαν εἶνε ἡ ἰσοδυναμία τοῦ Εἶναι πρὸς τὸ Ἀγαθόν. Κατὸς αὐστηρὸν ἀκριβολογίαν τὸ τοιοῦτον δὲν εἶνε ἰσοδυναμία. Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἱκανοποίησις συμβαδίζουν εἰς τὴν παροῦσαν ὅμως σχέσιν ἡ ἀρετὴ ἔρχεται πρώτη· ἡ ἀρετὴ δὲν εἶνε ἀγαθὴ ἐπειδὴ εἶνε ἀρεστὴ· εἶνε ἀρεστὴ ἐπειδὴ εἶνε ἀγαθή. Ὁπως τὸ Ἀγαθὸν εἶνε πρότερον τοῦ Εἶναι οὕτω καὶ ἡ δικαιοούνη εἶνε προτέρα τῆς εὔτυχίας.

Ἡ ὑπερβατικὴ φύσις τοῦ Ἀγαθοῦ.

Οὐχ ἦτεν ἡ θεωρία ἡ ὅποια ταυτίζει τὸ πραγματικὸν πρὸς τὸ σύμφωνον τῇ Ἰδέᾳ φαίνεται νὰ μὴ ἀφίνῃ θέσιν διὰ τὸν ἥμικὸν ἀγῶνα. Ἐὰν τὸ πραγματικὸν εἶνε τέλειον τότε δὲν ἔχει τίποτε νὰ κατορθώσῃ ἡ πρᾶξις. Δυνάμει τοῦ γεγονότος ὅτι ὑπάρχω εἴμαι καὶ ἀγαθός. Καὶ γενικώτερον, ἡ θεωρία αὐτὴ φαίνεται νὰ ἀποκλείῃ τὴν κριτικὴν σκέψιν. Τότε μόνον ἡ κριτικὴ ἔχει κῦρος ὅταν οἱ κανόνες καὶ τὰ γεγονότα εἶνε διακεκριμένα ἀπὸ ἄλλήλων. Ἡ αὐτὴ ἀντίρρησις εἶνε δυνατὸν νὰ διατυπωθῇ ἐναντίον τοῦ Πλάτωνος ὅσον καὶ ἐιαντίον τοῦ Σπινόζα: ὁ Σπινόζα ἀνάγει τὴν τελειότητα καὶ τὸ εἶναι· ὁ Πλάτων ἀνάγει τὸ εἶναι εἰς τὴν τελειότητα. Καὶ οἱ δύο εἶνε ἐξ ἵσου μονισταί, καὶ οἱ δύο δὲ εὑρίσκονται ἡναγκασμένοι ὡς ἐκ τῆς θέσεώς των, νὰ ἀποκρούσουν τὰς ἥμικὰς καὶ κανονιστικὰς κρίσεις. Ἡ θεωρία περὶ τῆς θείας ἐνυπαρξίας εἰς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Σπινόζα ἐνέχει ἐν ἑαυτῇ καὶ τὴν ἔννοιαν ὅτι ὅλοι οἱ τρόποι εἶνε τέλειοι. Κατὰ συνέπειαν δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ὅποιον νὰ βελτιωθῇ. Ἡ θεωρία ὅτι τὰ Ἱδεώδη εἶνε μέτρα καὶ ὑποδείγματα διὰ νὰ διορθώσῃ κανεὶς τὸν ἑαυτόν του εἶνε Ἰδέα

συγκεχιμένη. Ὁμοίως καὶ διὰ τὸν Πλάτωνα, τὸ νὰ εἶνε τι σημαίνει νὰ εἶνε τέλειον. Ὁ τελικὸς σκοπὸς ἔχει ἡδη ἐπιτευχθῆ· δὲν ὑπάρχει συνεπῶς τίποτε διὰ τὸ δποῖον νὰ κοπιάσῃ κανείς.

Δὲν νομίζομεν νὰ ὑπάρχῃ κανάν ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἔκτεθέντα δὲν εἶναι καθόλου σύμφωνα πρὸς τὴν σκέψιν τοῦ Πλάτωνος. Διὰ τὸν Πλάτωνα ή ἡθικὴ πρᾶξις ἔχει σημασίαν. Μία ἐκ τῶν θεωριῶν ἡ δποῖα ἀναμφιβόλως καταλαμβάνει προέχουσαν θέσιν εἰς τοὺς διαλόγους του εἶνε ἡ περὶ τῆς βασικῆς ἀντιθέσεως μεταξὺ τοῦ πραγματικοῦ καὶ τοῦ ἴδανικοῦ. Καμμία πραγματικὴ ἵστησις δὲν εἶνε ἀκριβὴς ἵστησις· κανεὶς ἐκ τῶν πραγματικῶν ἀνθρώπων δὲν εἶνε ἰδεώδης ἀνθρωπός. Ὁ κόσμος τῆς φύσεως ἀναποφεύκτως εἶνε ὑποδεέστερος τοῦ νοητοῦ κόσμου πρὸς τὸν δποῖον ἀποβλέπει. Εἰς τὴν ἀνθρωπίνην πειρανήληστην πλήρης χωρισμὸς μεταξὺ τῆς πραγματικῆς ἥδονῆς καὶ τῆς ἐναρέτου ζωῆς. Τὴν ζωὴν δὲν πρέπει κανεὶς νὰ τὴν ἐπιζητῇ πάσει θυσίᾳ: ἡ ἐνάρετος ζωὴ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ ὅτι περιορίζεται ἀπλῶς εἰς τὴν αὐτοσυντήρησιν· ἡ ἐνάρετος ζωὴ δυνατὸν νὰ συνεπάγεται διὰ τὸν ἀνθρώπον καὶ ἀγῶνα πρὸς τὸν ἔαυτόν του καὶ ἀκόμη καὶ τὴν θυσίαν τῆς ζωῆς αὐτοῦ (Γοργ.: 513 D). Τὸ νὰ ζῇ κανεὶς καὶ τὸ νὰ εἶνε ἀγαθὸς δὲν εἶνε ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ ἴδανικοῦ καὶ τοῦ πραγματικοῦ γεγονότος εἶνε συμφυὴς εἰς τὴν κοσμολογικὴν κατάστασιν. Ἡ κίνησις καὶ ἡ μεταβολὴ εἰς τὴν φύσιν εἶνε μία ἐκδήλωσις τοῦ ἐρωτοῦ συνίστανται εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἀξίας. Ἐὰν δημοσιεύεται πλήρως κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον δὲν θὰ ὑπῆρχε κίνησις καὶ ἀλλαγὴ. Ἡ ἐνέργεια ἐν τῇ φύσει εἶνε ἡ προσπάθεια τοῦ θνητοῦ νὰ ἀποκτήσῃ ἀθανασίαν· ἡ δὲ ὑπαρξίας αὐτῆς τῆς προσπαθείας καὶ φιλοδοξίας προϋποθέτει τὴν ὑπαρξίαν ἐνὸς χάσματος μεταξὺ τῶν δύο.

Ἡ σύγχυσις καὶ τὸ κακὸν ὑπάρχουν ἐν ἀφθονίᾳ. Εἰς τὸν κόσμον τοῦτον τὸ κακὸν ὑπερτερεῖ τοῦ ἀγαθοῦ, ὁ δὲ πόλεμος τῶν θεῶν ἐναντίον τοῦ κακοῦ εἶνε ἀτελεύτητος. «Εἶνε ἀδύνατον, δούλος Θεόδωρε, νὰ ἐκλείψῃ ποιὲ ἡ ἀδικία, διότι πάντοτε πρέπει νὰ ὑπάρχῃ κάτι τι τὸ δποῖον νὰ ἀντιτίθεται εἰς τὸ Ἀγαθόν». Ὁ Πλάτων μάλιστα προχωρεῖ μέχρι τοῦ σημείου νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ὑπάρχει καὶ ὑπόδειγμα τοῦ κακοῦ. «Δύο παραδείγματα, δούλε, ἔχουν τεθῆ εἰς τὸν κόσμον, τὸ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΕΙΓΜΑΤΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ 2006

θεῖον τὸ ὅποιον εἶνε εὐδαιμονέστατον, καὶ τὸ ἄθεον, τὸ ὅποιον εἶνε ἀθλιώτατον» (Θεαί τ. 176 Α, Ε). «Ἄς ἀναλύσωμεν τὴν φύσιν τοῦ κακοῦ. Εἶνε ἀνάγκη νὰ διακρίνωμεν τὸν κατώτερον βαθμὸν τελειότητος ἀφ' ἐνὸς καὶ τὴν στέρησιν τοῦ ἄγαθοῦ ἀφ' ἐτέρου. Τὸ δεύτερον εἶνε κακόν, τὸ πρῶτον δὲν εἶνε. Πᾶν δοῦτο δὲν εἶνε τελείως πραγματικὸν δὲν εἶνε κατ' ἀνάγκην καὶ κακόν. Οὐ μποροῦσε διατάσσεται εἰς τοὺς νόμους τοῦ φιλεσόφου, τὸ καθ' ἔκαστον ως ἐκδήλωσις τοῦ γενικοῦ, ή ἐπιθυμία διατάνει εὑρίσκεται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ λογικοῦ—ὅλα αὗτὰ εἶνε ἀγαγκαῖα στοιχεῖα τῆς τελειότητος, θεωρούμενης ως καθέτου πληρότητος. Τὸ πρόβλημά μας γεννᾶται ἐκ γεγονότων οἷα εἶνε π.χ. ἡ ὑπαρξία τοῦ τυράννου εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ὅποιον τὸ πάθος κυριαρχεῖ τοῦ λογικοῦ, ή τοῦ Σοφιστοῦ ὁ ὅποιος δὲν ἔχει ἀξίας ή ἔχει ψευδεῖς τοιαύτας, ή η ὑπαρξία τῆς «δόξης» ή ὅποια στερεῖται λογικῆς δικαιολογίας, ή τὰ καθ' ἔκαστον πράγματα ως παραφθορᾶς τῆς φύσεώς των, ή τέλος η ὑπαρξία τοῦ γεγονότος τῆς παραδικότητος ως ἐκ τῆς ὅποιας καὶ αὐτὴ ἀκόμη ή ἀρίστη τῶν πολιτειῶν εἶνε καταδικασμένη νὰ καιαστραφῇ.

Τὸ κακὸν δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τὰς ἔξι κλάσεις. α) «Υπάρχει τὸ κακὸν τὸ ὅποιον συνίσταται εἰς τὴν ἀκαθοριστίαν, καὶ τὴν σύγχυσιν, εἰς τὴν ἀποτυχίαν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν σαφῆ διάρρησιν τοῦ ἄγαθοῦ. Ἡ ἀποτυχία αὐτὴ δυνατὸν νὰ ὀφείλεται εἴτε εἰς τὸν ἀπλοῦν ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τοῦ ἄγαθοῦ (παρ. χάριν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ δημοκρατικοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς δόξης). Εἴτε εἰς τὴν παρακώλυσιν τοῦ ἄγαθοῦ, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ τυράννου καὶ τοῦ Σοφιστοῦ. Οἱ τελευταῖοι οὖτοι ἀντιστοιχοῦν εἰς τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι εἶδον τὸ φῶς ἀλλὰ προτιμοῦν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὸ σκότος τοῦ σπηλαίου, διότι τὸ φῶς τοὺς ζαλίζει. β) Κατόπιν ὑπάρχει τὸ κακὸν ἐν τῇ μορφῇ τοῦ περαστικοῦ, δηλαδὴ καὶ ἀν ἀκόμη δὲν ὑπάρχει κακὸν κατὰ τὴν πρώτην σημασίαν, καὶ ἀν ἀκόμη τὸ ἄγαθὸν πραγματοποιεῖται ἐπιτυχῶς εἰς τὸν κόσμον τοῦ χρόνου, πάλιν ή ἐνσωμάτωσις δὲν διαρκεῖ. Μὲ μίαν λέξιν, τὸ ἄγαθὸν παρακωλύεται κατὰ δύο τρόπους: ἐν σχέσει πρὸς τὴν γένεσιν μιᾶς ἐνσωματώσεως τοῦ ἄγαθοῦ καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπιβίωσιν αὐτῆς.

Τὸ κακὸν δυνατός, ὅπως τὸ βλέπομεν, εἶνε ἀποτέλεσμα, δὲν εἶνε